

MIT O AMERIČKOJ IZUZETNOSTI

Godfrey Hodgson, *The Myth of American Exceptionalism*, Yale University Press, New Haven and London, 2009 (paperback 2010), pp. 221.

Dominacija Sjedinjenih Američkih Država (SAD) u međunarodnoj politici i njihov ekonomski i vojni uticaj predmet su mnogobrojnih analiza akademskih krugova, medija i praktičara u oblasti međunarodnih odnosa, kako u SAD tako i globalno. Nerazdvojni deo svakog ozbiljnijeg sagledavanja američkog viđenja sopstvene globalne uloge čini duboko ukorenjeno uverenje o posebnosti odnosno izuzetnosti SAD – američkog društva, političkih institucija i uloge na međunarodnoj sceni. Sam termin ‘izuzetnost’ star je koliko i prve naseobine na atlantskoj obali Severne Amerike i duboko povezan sa formiranjem američke nacije. Sa međunarodnim usponom SAD ovaj mit – da je SAD posebno odabran i predoređen da širi i daruje svoju jedinstvenu demokratiju i model kapitalizma – dobijao je na značaju, ali i sve češće postaje predmet zloupotreba i zabluda.

Koristeći i istorijsku građu i novije dokumente i analize, autor *Mita o američkoj izuzetnosti* argumentovano ukazuje na istine i zablude u raznim aspektima uverenja u posebnost Amerike i Amerikanaca. Hodžson dokumentuje u kojim elementima je verovanje Amerikanaca da su izuzetni u svom načinu života, slobodama, političkim institucijama i civilizacijskom doprinosu opravdano, a u kojoj meri je ono preterano, pa čak i pogubno. Hodžson ističe da je arhetipska slika koju američka nacija ima o sebi dobrim delom zasnovana na istorijskim činjenicama, ali je ta istina često obojena ideološkim predrasudama. Dve su osnovne manjkavosti ovakve percepcije o sopstvenoj ulozi koje Hodžson navodi već na početku svog dela. Prva je da su Amerikanci skloni da previde istorijsku povezanost Amerike sa ostatkom sveta, posebno sa Evropom. Naime, iako neosporno postoje originalni elementi u američkoj političkoj filozofiji i istoriji, oni su nastali pod mnogo većim uticajem evropske misli i iskustva nego što su to Amerikanci spremni da priznaju. Druga ključna činjenica je da su društvena i politička uverenja koja su se razvila u SAD, naročito o slobodi i demokratiji, problematičnija nego što američka patriotska retorika priznaje. Hodžson je prikazao i posledice koje ove predrasude proizvode, obuhvatajući na relativno malom broju strana dugačak period od sticanja nezavisnosti SAD do danas.

U širokom društvenom kontekstu na kojem obrađuje fenomen posebnosti, autor posebno izdvaja implikacije na polju međunarodnih odnosa, budući da slika koju Amerikanci imaju o sebi snažno utiče na spoljnu politiku SAD. Ideja da SAD ima misiju da proširi demokratiju i slobodu u svet, da bi svi trebalo da uče od Amerike a ona ništa od drugih – posebno aktuelna i sistematski preuveličavana poslednjih trideset godina – za Hodžsona je mesto na kojem ono što naziva „nadahnutim početkom” doživljava svoj neprikladni epilog. Najgore je „kada najbolji postanu loši” – što je i ime poslednjeg poglavlja koje predstavlja opis onoga što se u moderno vreme artikuliše kroz unutrašnju i spoljnu politiku SAD. Razmere koje je mit o posebnosti dobio vode u politiku koja je opasna i za Amerikance i za ostatak sveta, upozorava Hodžson. Slepilo kada je u pitanju sopstvena istorija hrani samodovoljni nacionalizam i katastrofalnu spoljnu politiku koja izoluje i otuđuje Ameriku od globalne zajednice. (Najbolja ilustracija zloupotrebe ovog mita u unutrašnjoj politici nakon objavljivanja ove knjige su napadi sa konzervativne desnice na predsednika Baraka Obamu kada je u jednom intervjuu pokušao da relativizuje američku izuzetnost pominjući da se izuzetnim smatraju i Britanci, Grci i mnoge druge nacije.)

Uz poznavanje istorijskih činjenica i svih relevantnih publikacija povezanih sa temom o kojoj piše, Hodžson je svoje delo obogatio i ličnim doživljajem američkog društva u kojem je imao priliku da živi i radi, dajući ovom delu jedinstven pečat. Godfri Hodžson je naime Britanac, ali sa izuzetnim poznavanjem društvenih prilika u Americi, u kojoj je proveo znatan deo života nakon studija istorije na Oksfordu. Od poslediplomskih studija u Filadelfiji, preko poslova dopisnika *Obzervera* i *Sandey tajmsa* iz Vašingtona, prijateljevao je sa brojnim istaknutim figurama američke političke scene, od Martina Lutera Kinga do senatora Patrika Mojnihena, i o američkom društvu napisao desetak zapaženih knjiga. Ova knjiga objavljena je istovremeno u SAD i u Londonu, i prikazana u brojnim časopisima. Hodžsonov pristup ocenjen je od „lucidnog”, preko „oštrog, ali prijateljskog”, do „provokativnog”.

Srđan TOMIĆ